

Univerzita Karlova v Praze

ZÁZNAM O PRŮBĚHU OBHAJOBY

BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Název práce: *Zdvořilost v ČR – děkování a přijímání diků*

Jazyk práce: český

Student: Michaela Svobodová

Fakulta: Pedagogická

Studijní program: Specializace v pedagogice – český jazyk – německý jazyk

Vedoucí / školitel: PhDr. Pavla Chejnová, Ph.D.

Oponent(i): doc. PhDr. Milada Hirschová, DSc.

Předseda komise: PhDr. Ladislav Janovec, Ph.D.

Členové komise: PhDr. Olga Palkosková, Ph.D.

PaedDr. Simona Pišlová, Dr.

PhDr. Pavla Chejnová, Ph.D.

doc. PhDr. Milada Hirschová, DSc.

doc. PhDr. Martina Šmejkalová, Ph.D.

Datum obhajoby: 13. června 2013

Průběh obhajoby:

Autorka byla upozorněna, že komise si je vědoma toho, že oponentčin posudek na práci nebyl do systému uložen včas, proto bude přihlížet k tomu, že některé problémy autorka nemusela stačit pro obhajobu připravit. Nicméně je zohledňována samotná práce a její nedostatky. Vedoucí práce navíc upozornila, že autorce nedoporučovala práci v tom stavu, v jakém byla předložena, podávat, ovšem odevzdání nezakázala.

Autorka potom prezentovala svoji práci, charakterizovala problematiku zdvořilosti, teorie, z nichž vycházela, popsala dotazník, jenž pro práci využila. Rovněž se pokusila vymezit cíle práce.

Vedoucí práce

Autorka si zvolila zajímavé a aktuální téma – zmapovat, které jazykové prostředky využívají čeští mluvčí k vyjádření diků. Teoretická část obsahuje odkazy na nejdůležitější díla, autorka ovšem pracovala převážně se sekundárními zdroji, jedná se tedy spíše o citování nejdůležitějších bodů hlavních přístupů ke zdvořilosti, nikoliv o syntetizující kompilát. Propojení empirické a teoretické části je minimální.

Autorka využila metody testu kompletnosti diskurzu, na jejíž nevýhody upozorňuje. Dotazník byl koncipován vhodně, nicméně v úvodu není přesně stanoveno, jakých cílů má být dosaženo. Tomu pak odpovídá i nedostatečná interpretace, autorka konstatuje, že mluvčí jsou zdvořilí, ale v závěru nespecifikuje, jakým způsobem se zdvořilost v jazyce projevuje. Oceňuji několik zajímavých postřehů,

např. genderové rozdíly a užití humoru v odpovědích respondentů. Zde by se však nabízel prostor pro analýzu motivů respondentů a popis jazykových prostředků, kterými je různých efektů dosahováno.

V práci se vyskytují méně závažné pravopisné nedostatky, po stylistické stránce je patrný častý odklon od vyjadřování odborného stylu. Odkazy na některá díla jsou pro dané téma irelevantní.

Text je založen na empirickém výzkumu, jenž vychází z respektované vědecké metodologie. Data byla kvantifikována. Interpretaci považuji za velice povrchní, chybí generalizující a syntetizující stanovisko. Teoretická východiska nejsou propojena s empirickou částí.

Připomínky vedoucího práce

Formulujte hlavní závěry, k nimž jste došla.
Porovnáváte získaná data s výzkumem Chejnové z roku 2003. Proč jste neodkázala i k výzkumu z roku 2011?
V čem se liší odpovědi žen od odpovědí mužů?
Zmiňujete teorii G. Hofsteda. Která z jeho dimenzí se ve Vašem výzkumu nejvíce projevila?
Na s. 18 uvádíte v poznámce zajímavý odkaz. Dle tohoto zdroje dochází v České republice k posunům na ose PDI. Můžete blíže preferovat o tomto zdroji?

Reakce autorky

Autorka chtěla větší časový odstup od výzkumů, proto s výzkumem své vedoucí nepracovala a nebrala jej v potaz. Ženy reagují emocionálněji, jejich výpovědi jsou více rozvinuté, často neverbální vyjádření. Muži reagují krátce (jednoslovně až dvouslovně), využívají humor a ironii. Výzkum Hofsteda autorka studovala prostřednictvím děl českých autorů, nepracovala s originálním zdrojem.

Oponent práce

- 1.1. Tématem práce není „zdvořilost v České republice“ (s. 5), téma je užší. Cíl práce není formulován. Dotazníková metoda se zde jeví jako problematická - zadání v dotazníku působí silně uměle (jak může žák 8. třídy děkovat za nevyžádanou finanční pomoc? jak může osoba, které je 42, děkovat za pomoc s doučováním?). Vůbec se nebere v úvahu, že děkování i reakce na ně patří k nejvíce konvencionalizovaným mluvním aktům (zařazení do klasifikace se ovšem neobjevuje). Právě z tohoto důvodu se uděkování a reakce na ně velmi významně uplatňují prostředky neverbální, dotazníkem nezachytitelné, resp. substituce přímého poděkování jiným vyjádřením apod. Vůbec není zřejmé, na základě čeho byly voleny popisy „řečového jednání“ (tento termín se ovšem nevyskytuje) v prvním levém sloupci tabulek. Při počtu respondentů 90 je procentuální vyjadřování nesmyslné, mohla být uvedena reálná čísla. Např. je-li u určité reakce uvedeno 1 % odpovědí, znamená to, že tuto reakci poskytlo 0,9 respondenta? Pokud z celkového počtu respondentů bylo 56% žen (s. 40), znamená to, že žen bylo 50,4?
- 1.2. Teoretická část práce je silně chaotická, právě proto, že autorka se snažila o „širší záběr“.

Vzhledem k rozsahu odb. literatury na dané téma nelze očekávat, že by BP relevantní literaturu zvládla, nicméně některé citace jsou zcela mimo zaměření práce a i mimo terminologický úzus české lingvistiky (Bernstein, s. 7), objevují se i odkazy na práce populární (Špaček). Jestliže už byl zmíněn Den děkuvzdání, mohly snad být primárně zmíněny jiné (křesťanské) děkovné rituály – jakkoli je to vzhledem k zaměření práce irelevantní. Velká část citované odb. literatury jsou ovšem citace z druhé ruky, místy není jasné, co je vlastně citováno (Leech)! Základním zdrojem evidentně byla publikace vedoucí BP.

1.3. Autorka zjevně nepochopila, co se míní řečovou etiketou (ve smyslu Švehlové), jinak by nemohla psát o „gramatických prostředcích ovlivňujících zdvořilost“ (s.12), rovněž nebere v úvahu rozdíl mezi dokonavým a nedokonavým imperativem (s. 12). Není jasné, co je „přílišná svoboda projevu v rámci zdvořilostních strategií“ (s.21).

1.4. – 1.8. Vzhledem k výše zmíněným vlastnostem práce je povaha zjištění útržkovitá a teoreticky nezařaditelná. Protože respondentů bylo pouze 90, nic nebránilo tomu, aby jejich reakce byly uvedeny v úplnosti, materiálová část práce je poddimenzovaná. Protože konkrétní reakce respondentů uvedeny nejsou, je materiálový přínos minimální. Není jasné, jakou roli má v práci časový faktor (s. 42) – autorka přece nezadávala dotazníky 10 let? Zásadní ovšem je, že autorka vychází z jakýchsi nejasných pozic, z nichž hodnotí reakce respondentů jako „více“ nebo „méně“ zdvořilé – přičemž takovýto hodnotící přístup je přesně to, čemu se současné teorie zdvořilosti vyhýbají.

2.1. Viz všechny citace z druhé ruky.

2.2. Odkazy mají často nulovou platnost.

2.3. Viz předchozí dva body.

2.4. S. 28: „a tím pádem tlačen směrem, který nechce nebo že by mohl odpovědět chybně“ - ?

S. 29: „proto jsem dotazník shledala jako srozumitelný“

Teoretizování není úkolem bakalářské práce, zde by měl student ukázat porozumění základním poznatům a schopnost aplikovat je na materiál.

Doporučení: Předělat materiálové výsledky – uvést v úplnosti, klasifikovat podle jazykového ztvárnění.

Dotazy a připomínky oponenta práce

Viz hodnocení a komentář oponenta práce.

Reakce autorky

Autorka se pokusila vyjasnit některé problémy, jež s prací souvisí, připustila, že cituje díla, která neprostudovala (pouze prostřednictvím jiných děl), procentuální nesrovnalosti vznikly tak, že autorka nakonec část dotazníků, jež předtím zpracovala, vyřadila, ale nezměnila výpočty.

Diskuse

Probíhala po celou dobu obhajoby.

Autorka provedla analýzu předpokládaných reakcí, nikoliv skutečných, v diskusi nechápe rozdíl a problémy s tím spojené.

Stanovisko komise

Autorka se na obhajobu pečlivě připravila, se všemi námitkami z posudku se pokusila vyrovnat, přesto však komise konstatovala metodologické a teoretické nedostatky v samé práci, které nelze z principu věci obhájit. Jedná se zejména o neadekvátně stanovený cíl ve vztahu k metodologii, o zavádějící a nepřesné zpracování získaného materiálu a především nevědeckou a nepřipustnou manipulaci s výzkumným vzorkem, která neodpovídá zásadám vědecké etiky.

Výsledek obhajoby: neprospěla

PhDr. Ladislav Janovec, Ph.D.

[jméno předsedy]